

ԿՐՕՆԱԿԱՆ—ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԻՆՉՈՒ ԲԱՐԻ ԼԻՆԵՆՔ.

«Զբարին ընկալարուք»
Ա. Թեա. Ե. 21.

Երբ մարդ ինքնագիտակցութեան գաղափարին եկաւ, առաջին օրից սկսած նորա ուշադրութիւնը գրաւեց կեանքի մէջ գոյութիւն ունեցող երկու սարբեր, բարութիւնը ու նորան զուգահեռական չարութեան գաղափարը: Քրիստոնէութեան ծագումից մօտաւորապէս եօթը հարիւր տարի առաջ, երբ Զրադաշտ աշխարհ եկաւ և հիմնեց հին պարսիկների մէջ Զրադաշտական կրօնքը, այս հարցը լուծելու համար անհրաժեշտ գտաւ ընդունիլ երկու աստուածների գոյութիւնը, իբրև սկզբնապատճառ չարութեան և բարութեան: Սակայն Զրադաշտի սոյն իմաստութիւնը այժմ կորցրել է իր արժէքը, և զուրկ է բանականութիւնից: Իսկ քրիստոնէութեան գաղափարով տիեզերքը գոյութեան եկած է մէկ, բայց բարի Աստուծոյ միջոցաւ: Յիսուս այս կարծիքը ունէր, և իրեն համար ամէն ինչ բարի էր տիեզերքի մէջ, երկնից թռչունները, դաշտի շուշաններն ու ծաղիկները բարի էին ու ստեղծուած բարի Աստուծոյ կողմից:

Եթէ տիեզերքը բարի է, ու բարի Աստուծոյ կեանքից դուրս եկած, ուրեմն բնութեան և մարդկային ընկերութեան մէջ չարութիւնը որտեղից առաւ իր ծագումը: Սա իմաստասիրական այն հարցերից է, որ դարերով զբաղեցրել է մարդկային միտքը: Կրնդունենք թէ բնութեան մէջ չարութիւնն ասած մի բան կայ, բայց ինչ որ մենք չար կանուանենք նա լուկ յարաբերական մի բան է: Ամէն ինչ տիեզերքի մէջ իր գոյութիւնը արդարացնող պատճառներ

ունի: Բնութեան մէջ մեզ մնասակար տեսնուած բոյսեր ու կենդանիներ շատ անգամ իրենց բարի կողմն էլ ունեն, որ մենք չգիտենք: Բնական աղէտներ ու պատուհասներ բնական որոշ պատճառներից յառաջ կը գան: Բայց մենք տգէտ լինելով բնութեան գաղտնիքներին, յաճախ մնասներ կը կրենք նրանցից, երբ գիտութիւնը յառաջանայ ու մենք ընտելանանք բնութեան մէջ տիրապետող ամէն կարգի օրէնքներուն, մեզ մնասակար երկացող շատ բաներ այլ ևս բարիքի կը փոխուին:

Նոյնպէս մարդկային ընկերութեան մէջ ի յայտ եկող չարիքներն էլ յարաբերական են դարձեալ: Մարդ այսօր իր վայրենի վիճակից տակաւին նոր ազատուած է, ինչպէս այժմ աշխարհի վրայ տեղ տեղ վայրենի ու կիսավայրենի ցեղեր էլ չեն պակսիր, և իրեն համար սահմանուած կատարելութեան մարդ զեռ չէ հասած, և ուստի չարութիւնը մարդկային ընկերութեան կեանքին մէջ ժամանակի համար պիտի պահէ իր գոյութիւնը: Ոտքի զեռ նոր ելած մանուկը կը ընկնի յաճախ և քայլելու համարձակութիւնը չի ունենայ. բայց քայլելու ընդունակութիւնից զուրկ չէ: Երբ թեւակոխէ իր տասնը հինգ կամ քսան տարեկան հասակը, ոչ թէ մինակ կարող կըլինի քայլելու, այլ լեռներ ի ու դաշտերի վրայից վազվզելու ու թափառական շրջելու: Նմանապէս երբ մարդկութիւնն էլ մեծանայ, չենք գիտեր քանի հազար տարի վերջը, ու ամէն անհատ իր ընկերին իրաւունքը յարգէ իր իրաւունքին պէս, այն ժամանակ չարութիւնը, կամ աւելի ճիշտ ասած ընկերական աններգաշնակութիւնը, ինքն իրեն կը դադարի շարունակել իր գոյութիւնը, և այն ժամանակ կսկսի տիրապետել մարդարենէրի երազած մարդկութեան ոսկեղարը: Ուր իրենց արժէքը պիտի կորցնեն այլ ևս դատարանների օրինազիրքերը, բանտի շղթաներն, պատերազմի անոսկի գործիքները ու կառավարութեանց ամէն տեսակ կաշկանդումները: Աճա այն ժամանակ ամէն ոք ի վիճակի պիտի լինի կառավարել իր անձը և փնտռել իր բարձրագոյն շահը ընկերութեան շահին մէջ:

Յիսուսի հիմնած Աստուծոյ թագաւորութեան հեռա-
նկարն է այս: Արդի ընկերաբաններ մարդկային ցեղը
բարձրացնելու ու ազնուացնելու համար ինչ իդէալական
որ ունեն իրենց մտքի մէջ, ճիշդ նոյնը Պաղեստինի մեծ
Վարդապետը ունեցեր է սորանից քսան դար առաջ. որքան
բարոյական ու հոգեկան փրկիչ, նոյնքան ընկերական փրկիչ
ու տիպար ընկերաբան լինելով: Բայց դժբախտաբար մար-
դիկ տակաւին պէտք եղած չափով քաղաքակրթուած, ազ-
նուացած ու կատարելութեան հասած չլինելուն, մարդ-
կային ընկերութեան բարելաւութեան համար Յիսուսի
ծրագրին հազիւ մի փոքր մասը իրականացած է: Բայց
դարերի երկար հոլովումով մարդկութիւնը պիտի հասնի
վերջապէս այդ բաղձալի օրերին: Քանի որ մարդ բարի
Արարչից սերած է, հետեւաբար մարդկային բնութեան պա-
հանջն է այդ, ձգտիլ դէպի այն կատարելութեան, որի հա-
մար սահմանուած է:

Վերոյիշեալ խորհրդածութիւնները ցոյց կը տան թէ
մարդ ի բնէ բարի արարած է, թէև իր կատարելութեան
իդէալին տակաւին չէ հասած, բայց այժմ լման գիտա-
կից է իր բարութեան և ընդունակ ի կատար ածելու այն,
ու եթէ բարի չէ ինքնէ պատասխանատուն: Քանզի բնու-
թեան մէջ մարդն է որ կրկրէ այս գիտակցութիւնը իր
վրայ: Մի բոյս որ կեանք ունի, բարութիւն ու գեղեց-
կութիւն գուրս կուտայ, բայց զուրկ է բարութիւնը ճա-
նաչելուց: Մի թռչուն որ քաղցրալուր կերգէ, սակայն
անկարող է զանազանել չարը բարիից: Իսկ մարդ օժտուած
լինելով բարութեան, ճշմարտութեան ու գեղեցկութեան
բարձր գաղափարականներով, իր բնականոն վիճակին մէջ,
կարող է ճանաչել ազնիւն ու բարին, արդարն ու ճշմա-
րիտը: Եւ ոչ թէ մարդ կը գնահատէ ու կը զանազանէ մի-
այն բարին չարէն, այլ նաև կարող է, իբրև կեանքի նը-
շանաբան, ընտրել իրեն համար բարին և ձգտիլ դէպի այն:
Ուրիշ խօսքով մարդ կարող է բարի լինել, պայմանով որ
կամենայ:

Մի մարդ որ գիտակից է իր ոյժերուն, գիտակից է

իր կեանքի նպատակին, շարութիւնը չէր կարող գոհացնել նորան: Մեր սրտի հոգեկան խորունկ իղձերը, բարի ու առաքինի կեանքով միայն կարող են գտնել իրենց լաւագոյն յազեցումը: Չար մարդը ոչ թէ իր բարձրագոյն շահերին ու ընդունակութիւններին հակառակ կապրի, այլ կը փնտսէ նաև, իր վատ ու ընկած կեանքովը, հասարակութեան էլ գերագոյն շահերուն: Կեանքի մէջ ամենամեծ հաճոյքը բարութեան մէջ կը կայանայ, առաքինի մարդն է, որ երջանիկ է և նաև ուրիշներին էլ երջանկութեան պատճառ կը դառնայ: Ուղղամիտ անհատն է մարդկային ընկերութեան լաւագոյն ու վստահելի անդամը: Հասարակութիւնը անհատներից է բաղկանում, եթէ անհատական գիտակցութիւնը վսեմանայ ու բարձրանայ, ընկերութեան կեանքն էլ նոյն համեմատութեամբ կազմուանայ, և որով կիրականանայ Յիսուսի աշխարհ պարգած Աստուծոյ թագաւորութեան ծրագիրը: Այս թագաւորութիւնը մի ընտանիքի կրնամանի, որի հայրը Աստուած է, և մարդիկ իրարու եղբայներ ու քոյրեր են, սիրոյ, հաւասարութեան, ճշմարտութեան, արդարութեան սկզբունքների վրայ հիմնուած: Առաքինի մարդը իր բարի կեանքով ու գործով զօրավիզը կրհանդիսանայ Աստուծոյ թագաւորութեան այս գերագոյն դատին, և կը փութացնէ մարդկութեան ոսկեդարը: Իսկ շար մարդը կը հակասէ այս սկզբունքներին, նա աշխարհ կուզայ ու կերթայ, առանց սակայն զրական օգուտ մը հասցնելու հասարակութեան շահերին: Քանի որ մարդ իր բնականոն վիճակին մէջ բարի է, և ուստի որքան կը մեղանչէ իր այս բարձր ընդունակութիւններին, նոյնքան կը նսեմացնէ իր կեանքի նպատակը, և այլևս կը դադարի իրեն համար կեանքը երջանկութիւն լինելուց և աշխարհը երջանկարան:

Բայց մէկը կարող է բարի լինել, շարութիւն յառաջ բերած յոռի հետևանքներից զգուշացած լինելուն համար, և կամ վախճալով կառավարութեան պատժից ու հանդերձեալ կեանքի յաւիտենական տանջանքներից, սոքա սակայն շատ սկար շարժառիթներ են մեզ մղելու բարու-

թեան: Բարութիւնը ի բնէ բարի է. նա մեզ Աստուծոյն
կրմօտեցնէ, այս է անա բարի լինելու համար քրիստոնէ-
ութեան մեզ ներկայացրած լաւագոյն շարժառիթը: Մարդ
քանի բարի լինի, այնքան կը գեղեցկանայ, այնքան կը
նմանի իր Արարչին: «Մարդիկ ոչ մէկ բանի մէջ Աստու-
ծոյ կը նմանին, կըսէր Կիկերոն, եթէ ոչ բարի լինելով ու
բարիք հասցնելով իրենց ընկեր արարածներին»: Կրօնի
խակական նպատակն էլ այս է արգէն, այսինքն բարի
գարծնել մարդը և պատրաստել բարի սնհատներէից բաղ-
կացեալ մարդկային ընկերութիւն մը որ կարող լինի պատ-
կերացնել իր վրայ Արարչի բարի յատկութիւնները:

Գր. Սարաճեան

Ս. էջմիածին

